

HORN, CLAES FREDRIK

**Ett bidrag till historien om vestra arméens
insurrektion år 1809.**

Stockholm
1857

EOD – Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 10 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400-till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
- Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
- Skriv ut enstaka sidor eller hela boken.
- *Sök:* Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
- *Klipp & klistra:* Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkoren på svenska: <http://books2ebooks.eu/odm/html/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 30 bibliotek från 12 europeiska länder denna service. Mer information finns tillgängliga via <http://books2ebooks.eu> alla boken.

- <http://search.books2ebooks.eu/>

HORN

KUNGL. BIBLIOTEK
STOCKHOLM

Kungl. biblioteket

0 0000 000107356

HORN

ETT BIDRAG

TILL

HISTORIEN OM VESTRA ARMÉENS INSURREKTION
ÅR 1809,

HEMTADT UR

EN UNG OFFICERS ANTECKNINGAR.

MED TILLÄGG AF SAMMA HAND.

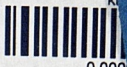
Kongl. Biblioteket.
STOCKHOLM.

Historia

Svensk.

Nr. 51.-G. 7.4.17.

(Bry)

0 000

ETT BIDRAG

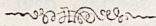
TILL

**HISTORIEN OM VESTRA ARMÉENS INSURREKTION
ÅR 1809,**

HEMTADT UR

EN UNG OFFICERS ANTECKNINGAR.

MED TILLÄGG AF SAMMA HAND.

STOCKHOLM,

TRYCKT HOS JOH. BECKMAN,

1857.

Förord.

Anmodad att offentliggöra dessa anteckningar vill författaren efterkomma denna önskan, medan personer ännu lefva, som kunna bevittna händelserna eller göra anmärkningar vid uppgifterna derom.

Vi lågo år 1809 i vinterquarter, då en dag i början af Mars månad vår Major Charlier kallade till sig de i Örebro varande officerare af regementet och underrättade oss om Adlersparres revolutionsplan, med tillfrågan om vi med honom deruti ville deltaga. Svaret blef jakande, hvarefter han anmodade oss att kringresa på rusthållen och uppåbåda truppen (som eljest icke kunde ske utan Landshöfdingens kungörelse), samt att med den, dagen derpå, inrycka i staden.

På min anpart kommo rusthållen norr om staden. Desse, liksom deras egare, voro för mig alldeles obekante. Det blef således en surpris för mig att påträffa landssekreteraren Cassel, då jag till hans egendom kom med uppbrottsordres. Han förvånades så mycket mer öfver dessa ordres, som han nyss varit i staden, utan att på landskansliet hafva fått kännedom om dem. Jag påhittade då det förebärande, att en kurir kommit till chefen med befallning om det hastiga uppbrottet, i anseende till Ryssarnes gång öfver Ålands haf. Cassel skakade miss-tänksamt på hufvudet, yttrade sig väl vilja utrusta sin husar, men tillika att han genast måste åter begifva sig till staden för att ordna marschbestyret. Jag sökte förekomma det, uppgifvande att vi redan på samlingsdagen skulle marschera utom länegränsen och icke behöfva Landshöfdinge-embetets biträde. Åter en skakning på hufvudet, med en mine som tycktes vilja säga att den adertonårige kornetten ej förstod den saken.

På Esplunda måste jag förnya dikten om Ryssarnes anfall, hvarvid ställets egare, grefve, sedermera Statsrådet Mörner, under illparigt skratt utlät sig: »ja, jag förstår — nog skola mina husarer komma!» Hvad grefven kunde

förstå oroade mig, då jag tillika observerade den betänksamma mine, hvarmed en närvarande officer af Nerikes regemente, baron Djurklow, betraktade mig. Jag förmodade att han egde någon kännedom om Adlersparres plan och att han derom samtalat med grefve Mörner.

Vid ankomsten till staden skyndade jag till Charlier att berätta hvad jag uträttat, då jag i porten till huset, hvilket äfven beboddes af regementschefen, öfverste Aminoff, mötte landshöfdingen. Jag anade genast att detta möte hade sammanhang med mitt besök hos Cassel, emedan Löfvensköld icke brukade besöka Aminoff. Så var ock händelsen. Landshöfdingen ville af Aminoff hafva reda på husarernas uppbrott, men derom visste denne ingenting och yttrade, att om en officer kringrest på rusthållen, så var det för att efterse återrustningen af den under kriget förstörda Örebro-skvadronen.

Om natten begaf jag mig min trupp till mötes tre fjerdedels mil från staden. Den gaf en löjlig anblick, emedan en mängd husarer, som ransonerat sig ur norska fångenskapen, kommo utrustade i munderingspersedlar, funne i rustkamrarne från gamla finska kriget, då delar af regementet voro dragoner, äfven kallade kossacker. De mest vidunderliga hémförlofvades och med resten marscherade jag till staden, gjorde halt utanför tullen och skickade rapport till majoren om min ankomst. Af honom fick jag ordres att besätta tullen, bemäktiga mig ankommande resande och att med öfriga truppen marschera till stora torget, att förena mig med en från södra sidan ankommande skvadron. På torget befann jag mig omsluten af en excercerande bataljon landtvärn, under orolig väntan på mina kamrater. Jag var således den som först och främst uppträdde inuti landet af den insurgerande arméen.

Ändligen hördes trumpeterna, som bebådade Charliers ankomst. Han begaf sig genast med ett detachment under kornettens, baron Essens, befäl till slottet att arrestera Landshöfdingen. Mig uppdrogs att förkunna landtränmästaren arrest i sitt hus. Vår regementschef fick äfven sin dörrpost. Allt detta väckte stor förvåning bland stadens innevånare och landtvärns-bataljonens befäl. Sedan

vi inqvarterat oss, skickades jag att af magistraten begära proviant och fourage; fann de notable församlade på klubben, der jag vid inträdet med mycken artighet motogs af kommercerådet Broms, som på borgerskapets vägnar förklarade, att allt skulle stå till vår tjenst. Broms var en man, som insåg och begrep vår ställning, hvilken i sanning var högst betänklig. — Sju officerare hade i hjertat af riket höjt upprorsfanan, utan samband med arméen, och befunno sig, med en trupp af endast 80 husarer, omgifne af en bataljon landtvärn, som besatt skarp ammunition och hvars befälhafvare var en slug och tilltagsen man, major Holthusen. Rätt allvarsamt yttrade han till oss: »akten edra hufvuden, mine herrar!» Dertill voro vi i fullkomlig okunnighet huruvida Adlersparre fullföljde sin plan. — En officer skickades till Carlstad att derom vinna underrättelse, men denne fördröjde sig i sitt hem, Svartå bruk, efter en kullkörning. Händelsen ville att Landshöfdingen kallat länets innevånare, dagen efter vårt inbrott, till öfverläggning om krigsgärdens utgörande. Hopar af folk omgäfvos slottet, der jag med några husarer höll vakt, att hindra deras inträde. Någre hade likväl öfver den isbelagda slottsgrafven genom en bakport inkommit och måste med våld utföras från landskansliet.

Det var svårt att för vår trupp, folket, samt kvarhållne resande, deribland en engelsk kabinettskurir, göra troligt att vårt förehafvande skedde på konungens befallning, och få voro väl de, som trodde att så var. Landtsekreteraren Cassel, som harmades öfver att icke i tid hafva inrapporterat vårt misstänkta uppbrott från roten, begärde och erhöll Charliers tillstånd att med en sådan rapport afskicka en enspännare. Denne skulle uppfångas i tullen, der ock baron von Essen hela natten förgäfves inväntade honom; ty enspännaren hade tagit vägen öfver isarne och framkom till Stockholm med första underrättelsen om vestra arméens förehafvande. Detta Cassels beteende blef af Essen ett år derefter så beifradt, att det nära kostat honom tjensten och friheten.

Ändteligen på tredje dagen kom underrättelse om

Adlersparres uppbrott från Carlstad, och vi erhöilo hans proklamationer, som offentligt utdelades. Sedan en bataljon af Nerikes regemente förenat sig med oss, anträdde vi — vestra arméens avantgarde —, efter det ändamålet blifvit truppen förkunnadt, marschen till Stockholm. Afkunnandet för min squadron gjordes af befälhafvaren, kornetten baron von Essen (ryttmästaren var krigsfånge och lieutenanten död) vid korum, med följande yttrande: »Gossar, vi gå till Stockholm att afsätta kungen, och den som ej vill följa med får gå hem.» Efter någon tystnad yttrade en gefreiter: »vi förstå ej rätt hvad kornetten vill säga, men det vet jag att vi följa vårt befäl hvart det här», och ingen man begagnade tillåtelsen att gå hem. Under marschen utdelade vi Adlersparres proklamationer, som öfverallt välvilligt emottogos, likasom vi sjelfve. Ankomne till Köping, berättade man att konungen med Stockholms garnison marscherat oss till mötes. Vi voro derföre beredde att utsätta fältvakter till vår betäckning, då en person kom åkande och med full hals sjöng ur någon theaterpjes: »*Gubben är i fällan*». Den jovialiske mannen var öfverste Schönström, som medförde underrettelsen om konungens tillfångatagande. Ryktet om en trupps antåg mot oss var ogrundadt, och vi fortsatte fredligt vår marsch.

I Westerås paraderade för oss Westmanlands regemente, som jemte lifregementets granadörer förenade sig med vår armée. Borgerskapet anställde till vår heder en bal, dit äfven Adlersparre kom, och vi sammanträffade här med honom för första gången. Han kallade oss i enrum och uppläste de obetänkta ordres, han erhållit från riksföreståndaren att göra halt med arméen och endast med en liten utvald trupp komma till Stockholm. Vår förtrytelse häröfver stillade han med det bestämda yttrandet: »vi marschera allab»

På Grans gästgifvaregård hölls åter krigsråd, dervid Adlersparre gaf subalterner tillträde. Hans valspråk var: *bara Lieutenanter!* dermed antydande att alla befälhafvare vid hans armée voro af lägre grad, än han sjelf, som var öfverste-lieutenant. Här ifrågasattes att marschera

antingen till Grisslehamn eller till Stockholm, men då Ryssarnes anfall på fasta landet uteblef, fortsattes tåget till hufvudstaden, der arméen samlad inryckte under allmänt jubel.

Denna så kallade armée bestod af flere regementen och corpser, hvilka mycket lidit under kriget, och sammanräknade ej utgjorde mer än 3,000 man.

Vi inqvarterades på Norrmalm, der Adlersparre tog sitt höggvarter i Westmanska huset, bevakadt af en stark infanterivakt och ett artilleri-batteri. Der var nu samlingsplatsen för arméens officerare, och gafs der en festlig måltid till firande af de båda revolutions-chefernas förening, hvilka, upphöjde på våra armar, drucko brorskål. Men broderligheten blef ej långvarig. De voro personer af så olika karakter och åsigter, att de icke kunde vandra samma väg till målet.

Adlercreutz, af djerft mod, utan djupa politiska beräkningar, aktade icke på följderna för sin egen person af Wasaättens bibehållande vid thronföljden. Adlersparre befarade allt deraf och hade svurit konungahusets undergång. Det var till upphäfvande af kronprinsens rätt till kronan som han lät sin förste adjutant och närmaste man, baron Ankarsvärd, för vestra arméens befäl uppläsa ett skriftligt förslag, att utropa riksföreståndaren till konung, hvilket förslag ogillades af de närvarande, som återopade Adlersparres egen proklamation om Rikets Ständers frihet att besluta om riksstyrelsen.

Ständerne församlades snart. Deras första åtgärd blef att befästa revolutionen, och vestra arméens officerscorpser jemte Stockholms-konspiratörerna, församlade på Riddarhuset, betackades af Landtmarskalken för deras välförhållande. Så adlades af framgången ett företag, som misslyckadt skulle stämplats med vanära.

För ung att invecklas i de politiska intrigerna egde jag likväl nog uppfattningsförmåga af händelserna omkring mig för att komma till allvarligare betraktelser, än som vanligen sysselsätta en adertonårig yngling. Måhända att äfven händelserna under min spädaste barndom gäfvoro riktning åt tankarna på hvad som föregick. Jag åskådade

således dels med förundran och dels med vämjelse tilldragelser, både bedröfliga och löjliga, emedan tonen i vestra arméen, som inspirerades från Westmanska huset, föranledde sådana. Det dubbla garnisonskommandot blef äfven en orsak till oreda och osämja. Så hände en dag, att jag såsom ordonnance-officer för dagen hos kronprinsen inträdde i kungliga logen på spektaklet och fann der en kyrassier-officer i samma egenskap. Ingen af oss ville vika för den andra, då placemajoren afgjorde tvisten och befalle mig att afträda. Jag skyndade till Westmanska huset att berätta den mig tillfogade skymfen, som gjorde allarm i lägret och hade till följd att placemajoren Martinau dagen efter vid paraden måste göra offentlig ursäkt. Man lät bland oss utsprida ryktet om en tillämnad kontrarevolution af Gustavianska partiet, hvarföre vi flere nätter stodo under vapen, färdige att mottaga anfallet af gardet, tyska regementena och Svea artilleri. Luntorna vid batteriet af Adlersparres högvakt voro äfven tända. Det var eget nog att om dagen sammanträffa och samspråka med dem, hvilka man om natten kanske skulle nedgöra. Adlersparres farhåga gick ända derhän, att han lät tillsäga officers-corpserna att icke bivista en balttillställning i närheten af Kongl. slottet, der man — så troddes det — ämnade mörda oss.

Då vi skulle anse såsom dödsfiender trupper, med hvilka vi gemensamt tjenstgjorde, kunde verkligen sådana uppträden inträffa, hvarom man drömt i Westmanska huset. Synnerligen var den gemensamma vakthållningen vid Haga både oangenäm och betänklig. Denna vakt utgjorde egentligen en bevakning öfver den kungliga familjen, och vi som tillhörde vestra arméen, skulle förhindra kronprinsens bortförande till kontrarevolutionens befordran. Dag och natt genomströfvades parken af patruller, och bevakades äfven af polisbetjenter, hvilka derifrån afhöllo allt obehörigt folk. Nu hände att jag den andra Maj derstädes hade vakten, tillika med en tysk infanteritrupp. Våra patruller sammanstötte och uppehöll hvarandra till följd af olika parole och lösen. Denna oreda var knappt rättad af mig såsom högste befälhafvare, då rapporter inlupo

att från staden hördes kanonskott, blandade med starka rop. Jag skyndade upp på det höga berget och hörde der både kanonskotten och skrålet. Så är då kontrarevolutionen utbrusten, tänkte jag, och bekymrades öfver hvad som var att göra. En husar skickades i sporrsträck till staden att inhemta underrättelse om förhållandet. Oroa den olyckliga drottningen med några i otid vidtagne försigtighetsmått ville jag icke; ej eller visa misstroende till mine tyskar, helst jag fann deras befälhafvare vara en godmodig och from man. Den återkommande husaren upplyste snart att skriket som hördes kom från Werm-lands fältjägare, hvilka utanför Westmanska huset erhö-llen den traktering som de lika med de öfriga trupperna icke åtnjutit dagen förut, då de bestridde vaktgöringen. Kanonaden var bergssprängarskott vid nya vägen. — Jag och min tyske officerare skrattade hjertligen åt de väckta misstankarne, dem jag anförtrodde honom, då han med förundran öfver ryktet om tyskarnes delaktighet i en befarad kontrarevolution, försäkrade att det var en fabel. Jag, som aldrig rätt trott på hvad man ville befara, styrktes deraf i min öfvertygelse om öfverdrifna farhågor. De som verkligen funnos lågo i revolutions-chefernas missämja och i Adlersparres inbillningar. Dennes hat till Adlercreutz gaf anledning till följande oskickliga upptråde. Carl XIII hade hyllningsdagen på morgonen gifvit lifregementsbrigaden åt Adlercreutz, d. v. s. en årlig inkomst af 10 à 12,000 R:dr, och tillika skänkt honom sin egen kyrass. Dertill var vakthafvande Ryttmästaren Böhnen vittne och skyndade med berättelse derom till Adlersparre, på hvars föranstaltande de trenne i staden varande sekundcheferne af lifregementet, som hade sine korpser i konungens rum, då denne inkom från publika middags-spisningen, ledd af Adlercreutz och Hampus Mörner, framträdde, hvarvid äldste sekundchefen, öfverste Aminoff, uppläste en skrift, deruti anhölls att konungen måtte behålla befälet öfver brigaden. Konungen, pekande på Adlercreutz, sade: »Jag har lemnat befälet åt denne värdige man,» hvarpå följde muntligt upprepande af den gjorda anhållan från flere bland oss. Adlercreutz yttrade då

med en hånfull mine: »Eders Maj:t hör att det är herrarnes vilja att behålla Eders Maj:t som chef, och icke för det att jag är rädd att emottaga detta befäl, men jag afsäger mig detsamma!» Konungen gaf ändtligen vika och återtog sin gåfva; afsvinnade under våra hurrarop och inbars i smårummen, åtföljd af sekundcheferna. Adlercreutz utträdde straxt derifrån och passerade oss med hotande blickar. Sedan kommo sekundcheferne, som fått konungens befallning att uppvakta Adlercreutz, hvilken bodde i slottet, men han afvisade dem med förklarande, att han med dem hade ingenting otaldt.

Denna vår eller rättare Adlersparres seger firades af oss med en festlig måltid på Blå Porten, der tal höllos, bland andre, af en sekundchef, som uppklifvit på ett bord, med fara att komma derunder.

Ett annat upptråde bar vittne om ställningar och förhållanden den tiden. Jag beordrades en natt under sommaren att med ett husardetachment åtfölja en infanteribataljon för att stilla ett myteri på skärgårdsflottan, som landat vid Djurgården, och hvars besättning sades vara i anmarsch till staden. Vi genomsökte Djurgården, der allt var stilla. Ankommen till Djurgårdsbrunn, rusade jag in bland husen, troende att här finna de upproriske posterade, men lyckades endast att uppskrämma brunngästerna. I skogen derutanför vid sjöstranden upptäcktes ett läger; det var arméens flottas, och här fingo vi veta att det upproriska landtvärnet var lägradt ett stycke derifrån. Denna trupp omringades och underrättades att hvar tionde man skulle mista lifvet om den fortsatte myteriet; och tillfrågades truppen hvad den ville. Nu upplystes att de blifvit å nyo utkommenderade, utan att hafva svurit den nye konungen trohetsed och att de ej utbekommit sin aflöning sedan hösten året förut, hvarföre de ville söka rättvisa innan de åter gingo ut i kriget. Bataljonschefen lofvade att skaffa dem rätt och uppmanade dem att aflägga trohetseden, hvilket skedde, hvarefter de godvilligt gingo ombord. — Detta var ett drag af svenska folklynnet. Denna trupp hade blifvit grymt behandlad. Den kom under vintren i utblottadt tillstånd hem med

flottan, och flere ännu lefvande af manskapet måste, fastfrusna, löshuggas från roddarbänkarna. Full af pligt-känsla, men fordrande rättvisa, gingo nu desse män glade och sjungande nya öden till mötes.

Ändtligen återvände vestra arméen till den riksgrens vi lemnat blottad för fiendens anfall, som icke längre kunde uteblifva, utan uppsåtligt förräderi af prins Christian August mot dess regering.

År 1857 finnas ganska få lefvande af Adlersparres arméekorps. Af mina regementskamrater lefver blott en. Den andra åtföljde tåget som simpel husar och ökade sedan jemte grefve Brahe vårt antal till femton officerare. Anmärkningsvärdt är att desse båda gradpasserare äro de ende af vestra arméen, som stigit till högsta samhällsrang, utom Adlersparre sjelf, så vida icke baron Palmstjerna tillhörde hans arméefördelning. — Man vore frestad att häruti se en nemesis divina, helst flere af denna armées befäl råkat i motgångar och missöden. Så t. ex. blef en äldre officer dödskjuten under en civil förrättning inom norska gränsen. En annan, blefven landshöfding, slutade sin bana som bokhållare på en skraddareverkstad. Åter en annan, äfven landshöfding, blef efter en honom öfvergången, af Rikets St. Justitie-ombudsman såsom orättvis anmärkt dom, för ett formfel, deraf länet hade nytta, men ingen skada skedde, skild från tjensten. Samma missöde träffade Adlersparres närmaste man, som mistade sin öfverstebeställning för ett af honom till kronprinsen skrifvet enskildt bref.

Och denne Adlersparre, hvilken man var han väl?

Hans ankomst till vestra arméen 1808 föregicks af ett stort rykte. Synnerligen lefde han i ett aktadt minne inom lifregementet, der han med beröm tjenat under gamla finska kriget. Då han som öfver-adjutant mottog befälet öfver arméens högra flygel, befanns den ligga i en riktig rättfälla vid Morast, till rof för den mot oss kommanderande general Staffeldt, då Adlersparre flyttade oss till den starka positionen vid Eda; och visade han sig väl bevandrad i småkrigets detaljer. Såsom tillhörande

hans generalstabs vakt var jag i tillfälle att närmare lära känna den märkvärdige mannen. Man fann honom nästan alltid i en hvilande och lättjefull ställning, och då man hörde det släpande matta uttalet från den digra kroppen, skulle man ej anat hvad anda derinom bodde, om icke snillets eld framblixtrat ur de sjäfulla ögonen. Han fördömde sin egen overksamhet och förklarade den med framvisande af ordres från generalbefälhafvaren att icke gå offensift till väga mot fienden. På det att trupperna likväl ej skulle demoraliseras, företog han åtskilliga rörelser under form af rekognosceringar. Vid ett sådant tillfälle fick jag deltaga i en vapenbragd, utförd af den förut omtalde baron von Essen. Vi voro nitton man under hans befäl, som anföllo och nedgjorde ett kompani jägare, församlade i en skogsbacke vid Emterud, bakom hägnader, dem vi, under jägarnes eld, öfverredo. Vid en annan förrättning inom norska gränsen var det, som jag första gången hörde Adlersparre med allvarsam mine uttala ett politiskt missnöje, då han under en halt meddelade oss underrättelsen om gardesregementenas degradering. »Så kan det ej fortfara,» sade han, »men det måste ha ett slut.» Början till slutet vidtog således i Adlersparres sinne, och underblästes elden lifligt af bröderna Ankarsvärd, hvilka båda gardesofficerare harmades öfver den dem tillfogade skymfen. Men Adlersparre var ej skapad att stå i spetsen för en militär-revolution. Dertill var han för mycket demokrat, hvilket han sedermera visade med förslaget att insätta bönder i regeringen; en idé, som omfattades af hans närmaste man i revolutionen, om icke densamma, lika med andra besynnerliga motsägelser, uppvuxit i Ankarsvärdets eget hufvud, då han vid 1840 års riksdag på Riddarhuset yttrade att en bonde borde ingå i statsrådet. Detta gaf tidningen Minerva anledning att omtala det grefve Ankarsvärd föreslagit sin svåger, baron Bonde, till statsråd. Adlersparre saknade likväl icke den hos ultra demokrater inneboende hågen för despotism, hvilken han ådagalade med förslaget till vestra arméens befäl att utropa hertig Carl till konung, med den suveräna magt, han enligt sin proklamation

skulle öfverlemna åt Rikets Ständer. Det var omständigheterna och tidens kraf, som tvingande förde Adlersparre till målet. Huru litet han af själ och hjerta omfattade revolutionsföretaget kan skönjas deraf att han, spelande om sitt hufvud, vid första uppbrottet fördröjde och sysselsatte sig i Christinehamn med frieri till sin sedan blefna maka. Det var konspirationen i Stockholm och den derifrån utgående opinionen i landet, som befordrade och ledde Adlersparres steg. Huru oförtäckt denna konspiration gick tillväga kan dömas af följande:

Jag befann mig på Skogaholm i Nerike någon tid före revolutionsutbrottet i Örebro, och träffade der generalen greve Horn, hvilken nyligen slutat sin vaktgöring hos konungen, som kapiten-löjtnant. Han berättade huruledes hofjägmästaren Greiff, hans gamle bekante granne på landet, en dag omtalat planen att uppfånga konungen under hans resa mellan staden och Haga, och begärt dertill Horns biträde. »Jag,» sade denne, »som med afseende på konungens till vansinne gränsande uppförande tror att hans regering ej kan räcka länge, lofvade tystnad, men förklarade att så länge jag hade vakten, skulle jag afstyra allt våld mot konungens person. Jag lät förstärka betjeningen, under förevändning att bättre underhålla facklornas eld. Jag är nu rätt glad att vara här och nyfiken att erfara huru Lewenhaupt betar sig.» Horn kunde aldrig förlåta dennes och drabanternas uppförande vid konungens tillfångatagande. Tjenstgjorde derefter aldrig vid korpsen och bar aldrig dess uniform.

Den revolutionära jäsningen var sålunda spridd bland folket, och konungen syntes ensam bland sin omgivning okunnig derom; men hade han i tid varnad undkommit till rikets södra provinser och med der förlagda trupper under Tollns befäl gått Adlersparre till mötes, så skulle vestra arméen lätteligen blifvit öfvermannad. Det sades visserligen att i detta fall tvenne officerare förbundit sig att uppsöka och döda konungen, men jag betviflar helst denna sägen, likasom den om förgiftningsförsöket på Gripsholm.

Man har förebrätt Adlersparre planlöshet i revolu-

tionens utförande, hvilket omdöme måste ha sin grund i den brist på uthållighet, hvarmed han gick tillväga. Såsom revolutionschef hade han bordt kvarblifva i regeringen tills den nya samhällsordningen blifvit stadgad eller också aldrig deri inträda. Men han hade en plan, som var Norges förenig med Sverige genom prins Christian Augusts val till thronföljare. Det är ännu icke utredt hurvida denne prins biträdde planen, hvartill grefve Wedel Jarlsbergs brevexling gifvit anledning, eller om hans konvention med vestra arméen, då denna lemnade gränsen, endast hade afseende på vinnande af fred. Han befordrade emedlertid revolutionen, och detta utmärkta furste-exemplar, såsom grefve Ankarsvärd skriftligen uttrycker sig, blef af honom afhemtadt till Sverige.

I Danmark var prinsens förehafvande mycket missänkt och strängt klandradt. Norrmännen hafva också trott att prinsens lif derifrån icke blott hotades, utan verkligen förkortades. I Christiania visade man mig år 1814 en ännu der kvarvarande dansk stabsofficer, som troddes hafva varit delaktig i prinsens förgiftning före dess afresa till Sverige.

Det kan vara möjligt att prinsens vägran att befordra Adlersparres planer föranledde dennes reträtt till landshöfdingesätet i Mariestad, derifrån han synes haft sin mesta beröring med hufvudstaden genom den ryktbara Mannerheimska klubben, enligt sägen icke litet delaktig i 1810 års händelser.

Lifregements-brigaden inryckte detta år i läger vid Strömsholm, för att der emottaga vår nye chef, kronprinsen, då vi i stället fingo underrättelsen om hans död. Besynnerligt var att på samma gång ingafs oss vissheten om de uppträden, som derpå skulle följa, och underrättelsen om Fersens mord var oss icke oväntad. Den revolutionära andan började åter väckas, och då vi erforo att Adlersparre passerat orten på resan till Stockholm, voro vi sinnade att erbjuda honom befälet till bildande af en ny vestra armée. Det var också under denna benämning från folket som vi åter intågade i Stockholm, men här blef vår role att hindra utbrottet af en ny re-

volution, som planerades på det stillade upproret. Det är icke upplyst om den hade en ren demokratisk syftning, eller om Gustafvianska partiet ville genom anarkien åter införa det gamla väldet. Det säkra är att en del af Stockholms lägre borgerskap med onämnde chefer underhöll jäsningen. Man lyckades att förleda en del af garnisonen till myteri. Väkläddade personer försökte äfven att förleda vår trupp, inbjödo manskapet till fri förtäring på bryggerierna och ville köpa dess ammunition mot hög betalning. Sådane personer arresterades flitigt af våra patruller, men syntes vanligen lössläppta af polisen dagen efter, trotsande visa sig utanför vår lägerplats, Rennarbanan, tills de blefvo extrajudicielt afstraffade derinnanföre.

Man har i en skrift orätt tillvitat äfven lifregementets husarer ett myteri vid samma tid. Det hände verkligen att någon oro uppstod en natt i en sqvadrons kaseren, till följe af en vårdslöst utdelad aflöning, hvarom jag flere år derefter underrättades af vid tillfället varande lieutenanten vid sqvadron. Då denne uppställd på morgonen skulle förhöras angående oroligheten under natten, ville en husar uppmåna kamraterna att anföra klagomålet, men nedtystades med ett sabelhugg af tjänstgörande majoren, hvarmed förhöret afslutades, som tillräckligt visar att en blind lydnad rådde inom regementet. Vid dess återmarsch qvarstannade jag i hufvudstaden och erfor vid flere tillfällen huru illa befolkningen ansåg vestra arméen såsom upprorets stillare. Jäsningen fortfor till den nye kronprinsens ankomst, då Carl Johans örnblick bebådade den allvarliga beslutsamhet, man ej ville finna hos magtens innehafvare.

Revolutionens dyningar varade dock ännu en tid såsom en naturlig påföljd; men det var Sveriges lycka, att då en statshvälfning måste företagas till landets räddning, den utfördes af arméen — enda sättet att nedifrån börja revolutionen, utan att iråka anarkien och derifrån befrias af despotismen. I sådant afseende förtjenar Adler-sparre ett tacksamt minne. Hans politiska verksamhet var slutad och han egnade sin mesta tid åt litteraturen. Företedde slutligen det enda exemplet af en Rikets

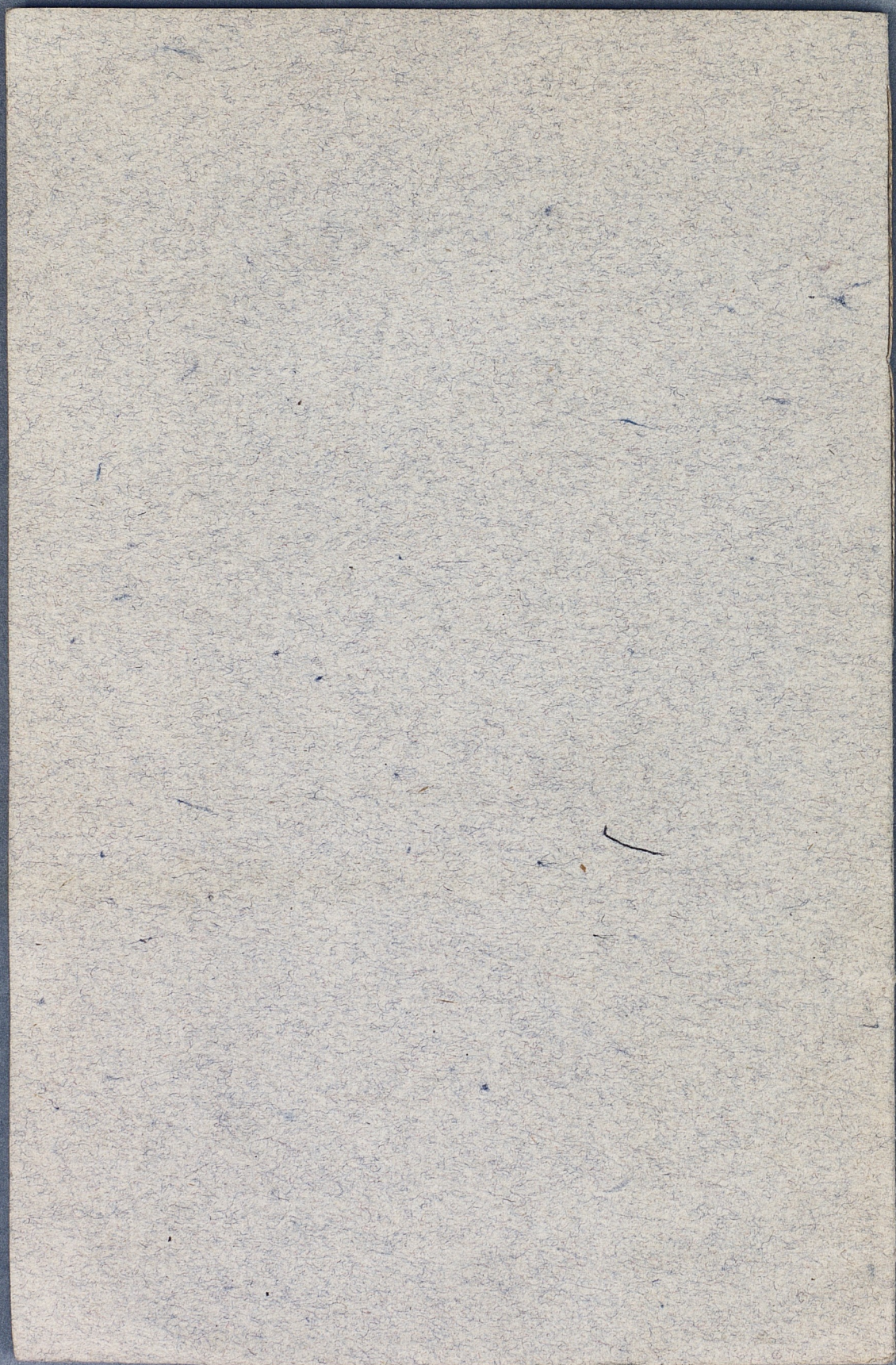
herre och serafimer-ridhare, ställ'd till rätta för tryckfrihetsbrott inför en kämners-rätt. Han kunde aldrig öfvergifva sina misstankar om Gustafvianska stämplingar och var en af de personer, som mest bidrogo att ingifva Carl Johan sådant misstroende. Salig konungen berättade derom åtskilligt.

Man kan säga att Adlersparre var en ödets man, men icke en man att gripa in deri.

Pris: 8 sk. banko.

www.books2ebooks.eu